

Asia

Ison-Britannian eroprosessi EU:sta

Kokous

Eurooppa-neuvosto (Artikla 50) 21.03.2019

U/E/UTP-tunnus

E 125/2016 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

UK:n parlamentin alahuone hylkäsi 12.3. pidetyssä äänestyksessä erosopimuksen toistamiseen. Samoin alahuone hylkäsi 13.3. pidetyssä äänestyksessä sopimuksettoman eron missä tahansa tilanteessa. Seuraavaksi alahuone äänestää eroneuvottelujen määräajan pidentämisestä illalla 14.3. UK:n hallituksen tavoitteena on, että alahuone äänestäisi vielä kolmannen kerran erosopimuksesta 20.3. mennessä. Vaikka erosopimus lopulta hyväksyttäisiin, tarvitsee UK vähintäänkin muutaman kuukauden teknisen määräajan pidennyksen kansallisia voimaansaattamistoimia varten.

Eurooppa-neuvostossa (Artikla 50) käsiteltävät asiat ovat selvillä vasta sen jälkeen, kun UK:n hallitus on ilmoittanut toimintalinjastaan alahuoneen äänestysten jälkeen.

Suomen kanta

Suomi on neuvottelutavoitteidensa turvaamiseksi ja sopimuksettoman eron välttämiseksi tarvittaessa valmis pidentämään SEU 50 artiklassa eroneuvotteluille annettua kahden vuoden määräaika, mikäli UK sitä pyytää.

Mahdollista pidennyspyyntöä arvioitaessa on otettava huomioon UK:n esittämät perustelut ja suunnitelma siitä, mihin tarkoitukseen määräajan pidennys käytettäisiin. Lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota EU 27:n yhtenäisyyteen ja Euroopan parlamentin 23.-26.5. pidettäviin vaaleihin. Mahdollisen pidennyksen keston on oltava oikeassa suhteessa tavoitteisiin, jotka pidennykselle asetetaan.

Suomi voi hyväksyä komission ja UK:n 11.3. neuvotteleman erosopimusta koskevan tulkinta-asiakirjan ja tulevan suhteen neuvottelemista koskevan yhteisen lausuman, mikäli UK:n parlamentti hyväksyy erosopimuksen.

Pääasiallinen sisältö

Ylimääräinen Eurooppa-neuvosto vahvisti 25.11.2018 erosopimuksesta UK:n hallituksen kanssa saavutetun yhteisymmärryksen ja hyväksyi yhteisen poliittisen julistuksen tulevan suhteen puitteista. Neuvosto teki 11.1.2019 päätöksen (EU) 2019/274 erosopimuksen allekirjoittamisesta ja lähetti sopimuksen Euroopan parlamentin käsiteltäväksi.

Eurooppa-neuvosto vahvisti päätelmissään 13.12.2018, että *”Unioni seisoo tämän sopimuksen takana ja aikoo edetä sen ratifioimisessa. Sopimusta ei neuvotella uudelleen”*. EU on kuitenkin antanut UK:lle erosopimusta koskevia lisäselvityksiä ja –vakuutuksia joulukuussa 2018 ja tammikuussa 2019 Eurooppa-neuvoston päätelmien sekä puheenjohtaja Tuskin ja puheenjohtaja Junckerin yhteisen kirjeen muodossa. Näiden tarkoituksena oli helpottaa erosopimuksen hyväksymismenettelyä UK:n parlamentissa. Lisäksi komissio ja UK:n hallitus hyväksyivät vielä 11.3.2019 kaksi uutta yhteistä asiakirjaa: erosopimusta koskevan sitovan tulkinta-asiakirjan ja tulevan suhteen puitteista marraskuussa 2018 annettua yhteistä poliittista julistusta täydentävän lausuman. Nämä asiakirjat selventävät edelleen Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan sisältöä ja luonnetta väliaikaisena vararatkaisuna. Lisäksi niissä vahvistetaan entisestään osapuolten sitoumusta neuvotella vilpittömässä mielessä pöytäkirjan korvaavista tulevan suhteen järjestelyistä. Asiakirjat ovat Eurooppa-neuvoston suuntaviivojen ja päätelmien mukaisia. Niillä ei muuteta erosopimuksen sisältöä.

Tarkoituksena oli, että Eurooppa-neuvosto olisi vahvistanut tulkinta-asiakirjan ja lausuman kokouksessaan 21.3.2019, mikäli UK:n parlamentin alahuone olisi hyväksynyt erosopimuksen. EU-puolella katsotaan yleisesti, että EU on nyt tehnyt kaiken voitavan helpottaakseen erosopimuksen hyväksymisprosessia UK:ssa. EU katsoo erosopimuksen olevan edelleen paras mahdollinen kompromissi ja ainoa tapa varmistaa UK:n hallittu ero. Uusia neuvotteluja tai lisävakuutuksia ei tällä hetkellä pidetä mahdollisina. EU odottaa UK:n hallituksen selventävän tavoitteitaan alahuoneen äänestysten jälkeen ja jatkaa valmistautumistaan sopimuksettomaan eroon.

Suomen kantoja ja tavoitteita erosopimuksen, siirtymäkauden sekä EU:n ja UK:n tulevan suhteen osalta on linjattu useissa E-selvityksissä (kootusti ne löytyvät mm. selvityksestä EJ 34/2017 vp - VNEUS2017-00787). UK:n eroprosessin alusta lähtien Suomella on ollut kolme päätavoitetta: UK:n hallitun ja järjestäytyneen eron varmistaminen, EU 27:n yhtenäisyyden säilyttäminen ja Suomen etujen turvaaminen EU:n jäsenvaltiona. Etujensa kannalta erityisen tärkeänä Suomi on pitänyt erosopimuksen määräyksiä kansalaisten oikeuksien täysimääräisestä turvaamisesta, UK:n kaikki taloudelliset sitoumukset kattavasta rahoitusratkaisusta ja vähintään vuoden 2020 loppuun ulottuvasta siirtymäkaudesta. Sopimukseton ero vaarantaisi näiden tavoitteiden toteutumisen.

Vastoin hallituksen kantaa, UK:n parlamentin alahuone torjui sopimuksettoman eron pysyvästi kaikissa olosuhteissa. Äänestys oli poliittinen: 29.3. on edelleen kansallisen lain mukainen eropäivä. Äänestys pakottaa kuitenkin hallituksen etsimään ratkaisuja, jotta sopimukseton ero ei toteudu.

SEU 50 artiklassa eroneuvotteluille annettu kahden vuoden määräaika päättyi 29.3.2019. Määräajan pidennys on käytännössä ainoa keino sopimuksettoman eron välttämiseksi, mikäli erosopimusta ei saada voimaan 30.3. Pidennyksen ajan UK pysyisi EU:n täysimääräisenä jäsenenä kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen.

Pidentäminen edellyttäisi UK:n pyyntöä ja Eurooppa-neuvoston yksimielistä päätöstä. Pidennyksen kesto pitää päätöksessä rajata tarkasti. Puheenjohtaja Tusk on 14.3. toivonut jäsenvaltioilta avointa suhtautumista myös pitkään pidennykseen. Mahdollista pyyntöä arvioidessaan Eurooppa-neuvosto edellyttäneen UK:lta perusteluita ja suunnitelmaa siitä, mihin tarkoitukseen määräajan pidennys käytettäisiin. Eurooppa-neuvosto halunnee myös varmistaa EU:n toimielinten tehokkaan ja perussopimusten mukaisen toiminnan. Huomiota kiinnitettäneen etenkin Euroopan parlamentin 23.-26.5. pidettäviin vaaleihin sekä niitä seuraaviin vuoden 2019 aikana tehtäviin korkean tason nimityksiin eri toimielimissä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEU 50 artikla antaa toimivallan sopia eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä. Erosopimus on EU:n ja UK:n välinen sopimus, jonka tekee unionin puolesta neuvosto vahvistetulla määräänemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Erosopimuksen voimaantulo ei edellytä jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja.

SEU 50 artiklan 3 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi yhteisymmärryksessä eroilmoituksen tehneen jäsenvaltion kanssa pidentää eroneuvotteluille annettua kahden vuoden määräaika. Eurooppa-neuvoston päätös edellyttää SEU 16 artiklan 4 kohdan mukaista yhteisymmärrystä.

SEU 50 artiklassa edellytetään, että erosopimus tehdään ”ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät eroavan valtion myöhempiä suhteita unioniin”. Tästä syystä Eurooppa-neuvosto hyväksyi 25.11.2018 yhteisen poliittisen julistuksen tulevan suhteen puitteista.

Tulevaa suhdetta koskevat sopimukset ja järjestelyt neuvotellaan ja tehdään myöhemmin erikseen valittavien oikeusperustojen nojalla, ottaen huomioon kunkin sopimuksen ja järjestelyn tavoite ja sisältö. Neuvottelut voidaan virallisesti aloittaa vasta eron jälkeen, kun UK:sta on tullut kolmas maa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Parlamentti on pidetty täysimääräisesti informoituna prosessin kaikissa vaiheissa. Parlamentin brexit-ohjausryhmän puheenjohtajana toimii Guy Verhofstadt.

Erosopimuksen tekeminen edellyttää parlamentin hyväksyntää. Neuvosto on 11.1.2019 hyväksynyt päätöksen (EU) 2019/274 erosopimuksen allekirjoittamisesta ja lähettänyt sopimuksen parlamentin käsiteltäväksi.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 15.3.2019

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston E-selvitys E 125/2016 vp

E-jatkokirjelmät:

EJ 5/2017 vp
 EJ 7/2017 vp
 EJ 9/2017 vp
 EJ 10/2017 vp
 EJ 25/2017 vp
 EJ 34/2017 vp
 EJ 36/2017 vp
 EJ 38/2017 vp
 EJ 8/2018 vp

EJ 25/2018 vp
EJ 28/2018 vp
EJ 29/2018 vp.

SuVEK 48/2017 vp
SuVL 9/2017 vp
SuVL 1/2018 vp
SuVEK 179/2018 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johannes Leppo VNK, p. 050 5928278
Silja Pasanen VNK
Anna Koikkalainen VNK

EUTORI-tunnus

Litteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Eurooppa-neuvosto, brexit UM, VNK
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, SP, STM, TEM, TULLI, VH, VM, VTV, YM
